

НЕПОЗНАТО ПИСМО: МИЛАН НЕДЕЉКОВИЋ ВОЈИСЛАВУ В. МИШКОВИЋУ 1924. ГОДИНЕ

ВОЈИСЛАВА М. ПРОТИЋ-БЕНИШЕК

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11160 Београд-74, Југославија

E-mail: vprotic@aob.bg.ac.yu

Резиме. *Једини доказ који је до сада пронађен, а тиче се комуникације између два наша знаменита астронома, оснивача Метеоролошке и Астрономске опсерваторије у Београду, Милана Недељковића и Војислава В. Мишковића, првог управника нове Опсерваторије, представља писмо које се налази у Архиву САНУ под бројем 14361/56-1001.*

У заоставштини академика Војислава В. Мишковића (1892 - 1976), која се једним делом налази у Архиву САНУ, нађено је пре више година једно писмо коме није била поклањана нека пажња. Скоро нечитко, готово скривеног потписа личности која га је, у очигледној нервози и грчу, писала, остало би и даље незапажено, да један детаљ није привукао нашу пажњу: двоструко подвучена реч *НЕМАМО* и, даље, *АСТРОНОМСКЕ ОПСЕРВАТОРИЈЕ*. Тако је, коначно, по *ПРВИ* пут, скинут вео тајни са сумње да се професор Велике школе (и Универзитета) у Београду, оснивач и први управник Метеоролошке и Астрономске опсерваторије, *ИКАДА* срео или контактирао са својим наследником, Војиславом В. Мишковићем, човеком који је у потпуности остварио, само пар година касније, његов сан и осмислио његову тешку и беспштедну борбу за „Нову Опсерваторију”. Напомињем да смо, колега Милорад Ђокић и ја годинама трагали за било каквим доказом о њиховој вези, па и евентуалној сарадњи. Није познато чак ни то да ли је професор Недељковић посетио новоизграђену Астрономску опсерваторију после 1932.године, када је она званично отворена на новој локацији. Сећања првих њених сарадника нису указивала на то.

Београд 10 Јула 1924.

Драги Господине,

Ваше писмо обрадовало ме је, јер сам из њега видео, да сте на послу свом. А био сам се више пута питао: шта је са вама? Јер како сам вас био, невиђеног, препоручио за асистента Опсерваторије - ја вас нисам ни видео потом, а ни чуо за вас.

На ваше писмо одговор вам је мој, искрени, у извештајима Опсерваторије, које вам данас шаљем. - А пишући исте, колико сам пута, зажалио, да знате, што не одох у Ницеанску Опсерваторију на службу, по свршетку мог школовања у Школи астрономској и Париској опсерваторији, на један пут чувен у свету, мирно сачекати, **ДА МЕ ПОЗОВУ, И ЈА МОЈЕ УСЛОВЕ ПОСТАВИМ.** Овако, читаћете извештаје, молио сам, молио, и ... на крају крајева:

Данас **НЕМАМО** Астрономске опсерваторије. Немам је ни ја, нема је ни војска.* Учинио сам предлог Министру војном да подигнемо **ВЕЛИКУ ОПСЕРВАТОРИЈУ ЗАЈЕДНИЧКУ** (у Београду), са рачунским бироом, и једну малу астрофизичку некуда на острву где је ваздух тако бистар - али до сада ништа! Па и у метеорологији све изнова сами подижемо, а она је **ОГРОМНА** данас и то: Ми смо принуђени да и за **СТАРУ** и за **НОВУ** подижемо потребне установе - без средстава већих (прошле године имали смо само 12000 динара буџета за све, **СВЕ**).

То вам је мој искрени одговор, а будите добри поздравити моје старе другове и пријатеље G. Esmiol-а и G. Fabry-а. Ваш М. Недељковић.

Враћајући се на садржину писма веома често, осећала сам, сваки пут све више и безрезервно, да је професор Милан Недељковић, дубоко разочаран и исцрпљен борбом за изградњу нове Опсерваторије, у том моменту, 1924. године, овим писмом младом Мишковићу исказао сву своју горчину због небриге тадашњих власти, а пре свега Министра просвете Прибићевића, према извршењу међународних Уговора и испоруци наручене опреме за Астрономску и Метеоролошку опсерваторију. Написао га је само четири дана после писама које упућује Министру просвете, одлазећи дефинитивно са Опсерваторије, 6. јула 1924. године.

Он тада пише Министру Прибићевићу, између осталог:

„ ... ако Краљевини нашој треба велика Астрономска и Метеоролошка Опсерваторија, она се мора организовати у самосталну државну централну институцију у Београду, споразумно са Министарством Пољопривреде и Вода (за Агриколну Метеорологију и Хидрологију) и са Министарством Војним (за Аерономну и Прецизиону Астрономију) ... Али, нажалост, Опсерваторија није била срећна да је на Универзитету, а ни у Министарству просвете, за то прихвате, помогну и помажу... А то је за њу била велика несрећа, **НЕМАЈУЋИ ДРУГЕ КОЈЕ РУКЕ** да је прихвати и помогне по примерима једним у Европи, а у Америци другим.”

Иначе, у то време, Војислав В. Мишковић, после боравка на Опсерваторији у Марсељу, где је био асистент професора Bourget-а од 1919. до 1922. године, налази се на Опсерваторији у Ници, такође као асистент и већ веома искусан у практичним астрономским радовима.

Управо 12. јула 1924. године одбранио је докторат код професора P. Humbert-а и J. Sabannes-а, на Универзитету у Монпељеу, под називом: „Etudes de Statistique stellaire”, која је исте године објављена у издању Gauthier-Villars-а, у Паризу (Protitch-Benishek, V., Djokić, M., 1996).

* Немамо ништа од инструмената астрономских.

Његово писмо професору Недељковићу, које је претходило, није нађено у заоставштини М. Недељковића, што не значи још и да не постоји у неком од Архива.

На крају, уместо завршне речи, истичемо бојазан да у времену савремених начина комуникација, све мање има трагова (писама) која су, како то исказа професор Драган Трифуновић, наш познати историчар наука, „пуна описа догађаја, одлука, решења, подухвата, погледа на свет и свега оног што доноси живот. Преписка је једно време била и носећа кажа ... Негована и веома распрострањена у науци...” (Трифуновић, Д., 2002).

Референце

- Недељковић, М.: 1924, Извештај Опсерваторије за 1924. годину; Додатак Извештаја Опсерваторије за 1924. годину, Библиотека Астрономске опсерваторије, Инв. бр. 3370/ М-7, Београд, 1-24; 1-21.
- *** : Писмо М. Недељковића упућено В.В. Мишковићу 10. јула 1924., Архив САНУ, бр.14361/ 56-1001 (Фонд академика В.В. Мишковића).
- Protitch-Benishek, V., Djokić, M.: 1996, *Publ. Astron. Belgrade*, 54, 171-174.
- Трифуновић, Д.: 2002, Два писма ..., Библиотека „Свеске”, 1-14.

AN UNKNOWN LETTER: MILAN NEDELJKOVIĆ TO VOJISLAV MIŠKOVIĆ IN 1924. YEAR

VOJISLAVA M. PROTIĆ-BENIŠEK

Astronomical Observatory, Volgina 17, 11160 Belgrade 74, Yugoslavia

Abstract. An unknown letter form 1924, of Milan Nedeljkić to Vojislav Mišković has been presented and discussed.